

Stockholm den 22 januari 2018

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

KLYS yttrande över remissen Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede

Presentation

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – är kulturskaparnas samarbetsorganisation när det gäller gemensamma frågor som kulturpolitik, upphovsrätt, sociala trygghetssystem och skatter. Genom våra 14 medlemsorganisationer företräder KLYS ca 30.000 enskilda konstnärligt yrkesverksamma såsom bildkonstnärer, musikskapare, författare, journalister, musiker, dansare, skådespelare och regissörer, varav en mycket stor andel är egenföretagare i någon form.

Ett av KLYS övergripande mål är att förbättra de ekonomiska och sociala villkoren för yrkesverksamma kulturskapare samt att ge dem goda förutsättningar att kunna leva av sin konst. En viktig del i detta arbete är att verka för bättre social trygghet åt konstnärligt yrkesverksamma genom t ex rimliga sjukförsäkringar, pensioner och arbetslöshetsförsäkringar för dessa yrkesgrupper. KLYS lämnade ett omfattande yttrande över socialförsäkringsutredningen (PSFU) under 2015.

KLYS har som enda kulturskaparorganisation fått rubricerade utredning på remiss. Bland myndigheterna är dock Konstnärsnämnden också remissinstans.

Frilansande kulturskapare och social trygghet

Kulturarbetsmarknaden är speciell och skiljer sig på många sätt från arbetsmarknaden i övrigt. Det som framförallt skapar problem i förhållande till sjukförsäkringen och andra trygghetssystem är kulturskaparnas atypiska arbetsförhållanden. Antalet kulturskapare med traditionella tillsvidareanställningar är mycket få. Istället präglas kulturarbetsmarknaden av olika former av tidsbegränsade anställningar, av egenföretagande (F-skatt) och olika kombinationer av anställningar och egenföretagande, såsom kombinatörer, som både är A- och F-skattare. Kännetecknande är dessutom att arbetsförhållandena ofta skiftar över tiden. Inkomstnivåerna är låga jämfört med övriga befolkningens, vilket framgår av en aktuell inkomstrapport från Konstnärsnämnden (december 2016). Detta tillsammans med återkommande perioder av arbetslöshet, undersysselsättning och/eller inkomstlöshet medverkar till att de lagstadgade socialförsäkringsförmånerna ger ett dåligt utfall.

Enligt Konstnärsnämndens rapport sjukskriver sig konstnärligt yrkesverksamma mindre och har ett lägre uttag av sjukförsäkringen och föräldrapenningen än genomsnittssvensken. Kulturskapare är nettoinbetalare till sjukförsäkringen eftersom de ofta nekas sjuk- och föräldrapenning, inte för att de saknar arbete och inkomst, utan för att reglerna inte fungerar på en typisk konstnärlig verksamhet.

Allt fler frilansande kulturskapare startar företag, såväl enskild näringsverksamhet, som aktiebolag. Enligt inkomstrapporten från Konstnärsnämnden har antalet kulturskapare med näringsverksamhet ökat kraftigt under den senaste tioårsperioden. 2014 deklarerade 60,4 % av konstnärerna näringsverksamhet (enskild firma, handelsbolag eller fåmansaktiebolag), att jämföra med 18 % av befolkningen i övrigt i samma åldrar (enligt statistik från Tillväxtverket). Även om det framför allt är bolagsformen enskild firma som kulturskapare väljer att starta, ökar också fåmansaktiebolagen något bland kulturskapare. En ökad social trygghet för aktiebolagsinnehavare kan bidra ytterligare till att fler konstnärligt yrkesverksamma vågar starta aktiebolag, inte minst kvinnliga kulturskapare.

Utredningens förslag

KLYS tillstyrker förslaget, som ger ett bättre skydd för företagare som driver aktiebolag, genom att de också ska omfattas av regler som skyddar SGI under uppbyggnadsskedet. Skyddstiden föreslås förlängas för den som startar aktiebolag från 24 till 36 månader i sjukförsäkringen, vilket är ett steg i rätt riktning även för konstnärliga aktiebolagsinnehavare. Att kunna hänvisa till en tidigare inkomst som anställd vid beräkning av SGI innebär en större trygghet än idag för de kulturskapare som väljer att starta aktiebolag. Genom lagändringen kommer samma regler att gälla när det gäller skyddstid för SGI oavsett om du väljer att starta enskild firma, aktiebolag eller handels- och kommanditbolag.

KLYS anser dock att det för egenföretagande konstnärer (såväl enskilda näringsidkare som aktiebolagsinnehavare) finns behov av en ännu längre skyddstid än 36 månader. Med hänsyn till den långa infasningen och särskilda utsattheten i konstnärsyrket, som normalt innebär en längre etableringstid för konstnärliga företagare, menar vi att en regel bör införas för konstnärligt yrkesverksamma om att SGI under ett uppbyggnadsskede bör förlängas till åtminstone fem år, dvs en skyddstid om 60 månader. Stöd för en sådan längre uppbyggnadsfas för konstnärligt yrkesverksamma finns bl a i utredningen SOU 2003:21 Konstnärerna och trygghetssystemen (sid 65).

Andra förslag som bör följas upp av regeringen

För att skapa en bättre social trygghet för frilansande kulturskapare bör regeringen följa upp även följande frågor på socialförsäkringsområdet;

1. Inför socialförsäkringsutredningens (PSFUs) huvudförslag om att lägga den historiska inkomsten till grund för SGI genom att inkomstunderlaget baseras på de försäkrades avgiftspliktiga faktiska inkomst under viss ramtid *innan* försäkringsfallet. En sådan

reform kommer att öka möjligheterna för de som har tillfälliga och korta anställningar samt s k kombinatörer att kvalificera sig för sjukersättning.

2. Inrätta en enhetlig och rikstäckande tillämpning av socialförsäkringen inom kultur- och mediesektorn inom ramen för Försäkringskassans verksamhet för att komma till rätta med den tillämpningsproblematik som råder inom Försäkringskassan på kultur- och medieområdet.

KLYS har länge arbetat för att Försäkringskassan ska inrätta en rikstäckande kompetens när det gäller kulturskapares villkor i trygghetssystemen. Vi anser att Försäkringskassans kunskap och förståelse för yrkesverksamma kulturskapare bör öka genom en specialiserad handläggning efter modell Arbetsförmedlingen Kultur Media. En sådan handläggning kräver inte förändringar i lagstiftning, men *regeringen bör ge Försäkringskassan i uppdrag att inrätta en sådan rikstäckande kompetens*. Förslaget framfördes redan i utredningen SOU 2003:21 Konstnärerna och trygghetssystemen, och har drivits av KLYS under en lång rad år.

Eftersom frilansandet och kombinatörs-problematiken har ökat även inom andra branscher kan det vara en god idé att förbättra Försäkringskassans kompetens generellt också när det gäller frilansares villkor och den allt rörligare arbetsmarknaden, som ibland kallas gig-ekonomin.

Bifogat detta yttrande finns den flyer som KLYS tog fram i samband med vårt seminarium i somras i Almedalen i samarbete med TCO om frilansares sociala trygghet. Seminariet följs upp under Folk och Kultur i Eskilstuna den 8 februari 2018, då samspelet mellan de olika politikområdena arbetsmarknadspolitik, socialförsäkringspolitik och kulturpolitik ska diskuteras. Inbjudna politiker är Raimo Pärssinen, ordförande arbetsmarknadsutskottet (s), Olof Lavesson, ordförande kulturutskottet (m) och Rossana Dinamarca, ledamot socialförsäkringsutskottet (v).

Inom ramen för den pågående konstnärspolitiska utredningen presenteras den 25 januari 2018 en rapport om social trygghet för kulturskapare, där dessa frågor behandlas. Denna rapport bör socialdepartementet ta del av och ta ställning till.

För KLYS

Ulrica Källén
Verksamhetsledare KLYS